

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора,
професора кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Бойко Євгенії Олександрівни
на дисертаційну роботу Горового Олексія Ігоровича
«Розвиток систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації
економіки України», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності 073 – «Менеджмент»
у галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»**

Актуальність теми дослідження

У сучасну епоху глобалізації та стрімкого розвитку технологій цифрова трансформація стає визначальним чинником забезпечення сталого економічного зростання. Для України, яка має відкриту економіку та прагне до активної інтеграції у світовий економічний простір, впровадження цифрових технологій у різні сфери, зокрема в бізнес, набуває стратегічного значення. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність модернізації систем управління підприємствами, орієнтованих на ефективну роботу в умовах цифрової економіки.

Сучасні цифрові технології — такі як штучний інтелект, хмарні сервіси, аналітика великих даних, Інтернет речей (IoT) і автоматизовані бізнес-процеси — докорінно змінюють підходи до стратегічного та оперативного управління. У зв'язку з цим традиційні управлінські моделі поступово втрачають свою актуальність, що вимагає створення нових структур, методів і механізмів управління, заснованих на цифрових засадах.

Цифровізація також слугує важливим стимулом для зміцнення конкурентних позицій підприємств, покращення якості управлінських рішень, оптимального використання ресурсів і підвищення продуктивності. Водночас процес цифрової трансформації супроводжується низкою викликів, серед яких — дефіцит цифрових компетенцій серед працівників, зростання кіберризиків і нормативно-правові обмеження.

Отже, аналіз розвитку управлінських систем у контексті цифрової трансформації економіки України є вкрай важливим. Таке дослідження дозволяє не лише ідентифікувати наявні проблеми та бар'єри, а й розробити практичні рекомендації щодо ефективного впровадження інноваційних управлінських підходів на рівні національного бізнесу.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність, новизна та практичне значення

Провівши глибокий аналіз дисертаційної роботи Горового Олексія Ігоровича чітко видно логічність розкриття проблематики дослідження, яке відображено в меті та завданнях даної роботи. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій є важливим фундаментом для розвитку

систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки України.

Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження. Вище сказане підтверджується апробацією здобувачем результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також успішним прийняттям до друку в наукові журнали з економічних наук, серед яких є фахові видання України та зарубіжжя.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи ґрунтуються на використанні достатньо широкої інформаційної бази, а саме: наукових працях українських і зарубіжних дослідників щодо аналізу організаційно-управлінських аспектів розвитку систем управління бізнесом в умовах цифрової трансформації та їх практичного застосування, законодавчих актах, методичних і нормативних матеріалів практичного характеру, даних Державної служби статистики України, міністерств і відомств України, матеріалах конференцій і семінарів, монографії, збірниках та наукових статтях, інтернет-ресурсах.

Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають глибину, складність, масштабність, повноту та суть дисертаційного дослідження, є наступні положення, трактування та ідеї:

удосконалено:

- економічний механізм системи управління бізнесу в умовах цифрової трансформації діяльності, що на відміну від попередніх, базуються на специфічних компонентах викликаних саме глобальною економічною турбулентністю. Під економічним механізмом системи управління бізнесу в умовах цифрової трансформації діяльності визначено складну багатогранну систему впливу на функціонування підприємницької діяльності, що охоплює нормативно-правове, інформаційно-цифрове, методичне та інституційне забезпечення, цифрові інструменти, фактори впливу та специфічні особливості роботи, що дозволяє змінити індивідуальні та спільні ціннісні орієнтири у напрямку європейської та євроатлантичної інтеграції, декарбонізації економіки, відновлення територіальних кордонів, верховенство права тощо;

- інтегровану модель бізнес-процесів, що на відміну від попередніх, визначає роль, місце та взаємозв'язок бізнес-процесів виробництва у контексті впливу управлінського чинника національного та регіонального рівнів й може бути використана для розроблення моделей цифрової трансформації, моніторингу ефективності шляхом встановлення системи індикаторів кожного бізнес-процесу та встановленні відповідних пропорцій між ними. Особливістю моделі є те, що вона поєднує бізнес-процеси управління на різних рівнях, дозволяє моделювати варіанти поєднання та взаємного впливу бізнес-процесів, моніторити ефективність кожного процесу в умовах дії факторів різних рівнів, проектувати пілотні моделі;

дістали подальшого розвитку:

- функціональне навантаження бізнес-процесів підприємницької діяльності в системі їх управління, що на відміну від попередніх, базується на

активізації ролі бізнес-процесів підприємницької діяльності для розвитку суспільства та забезпечує формування справедливих і сприятливих передумов для ведення бізнесу;

- результати аналізу концептуальних засад та процесів цифрової трансформації бізнесу ЄС, що дозволили окреслити основні напрями (стале, екологічно-безпечне землеробство, інклюзивне зростання сектору виробництва та переробки продовольства; розвиток виробництва на засадах циркулярної економіки; перехід на використання чистої енергії, мінімізація впливу на клімат й природні екосистеми; безпечна їжа, гарантована контролем безпеки і якості впродовж всього ланцюга її створення на основі впровадження відповідних стандартів) та умови (інституційні, фінансові, організаційні) формування ефективних бізнес-моделей розвитку підприємництва в Україні на основі цифрових технологій, реалізація яких створить об'єктивні передумови для майбутньої інтеграції галузі у єдиний цифровий та ринковий простір європейського союзу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування системи стратегічного планування регіонального розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації. Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності ПрАТ «Оберіг» (довідка № 125 від 23.12.2024 р.) та ТОВ «Семенівський агросервіс» (довідка № 15 від 13.01.2025 р.). Науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення систем стратегічного планування регіонального розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації для формування концепції використання трудових ресурсів, були оцінені й визнані як корисні Вознесенською філією Миколаївського обласного центру зайнятості. Методичні підходи оцінки готовності регіонів до віртуалізації публічного управління та цифрової трансформації регіональних економік, що на відміну від попередніх поєднують інструменти бенчмаркінгу проектів та кластерного аналізу впроваджено в освітній процес Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова МОН України.

Отже, дисертаційна робота Горового Олексія Ігоровича містить достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, є достовірною та має практичне значення.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 9 наукових працях загальним обсягом 2,52 авт. арк., з яких особисто автору належить 1,51 авт. арк. Із них: 1 стаття у наукометричній базі Web of Science, 3 статі у наукових фахових виданнях, 5 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено з достатньою повнотою. Характер видань і зміст опублікованих наукових праць відповідають чинним нормативним вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії за

спеціальністю 073 – «Менеджмент». Публікації здобувача висвітлюють основні наукові положення дисертації, які автор виносить на захист.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використанні здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Враховуючи достатній рівень обґрунтованості переважної більшості теоретичних та методичних питань, висновків, рекомендацій та пропозицій, слід відзначити певні недоліки, окремі дискусійні та недостатньо аргументовані положення:

1. У першому розділі дисертації автором розкриваються теоретико-методичні засади систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації (стор. 27-55). На нашу думку, необхідно було б розширити дослідження нормативно-правового забезпечення систем управління суб'єктів підприємницької діяльності.

2. Автор пропонує удосконалення методичних підходів щодо цифрової трансформації бізнес-процесів підприємств (рис. 1.7, стор. 46), проте, зміст дисертації значно б покращився, якби дисертант приділив більше уваги деталізації елементів управління цифровою трансформацією бізнес-процесів підприємств. Зокрема, варто було б глибше розкрити, які саме елементи управління формують основу цифрової трансформації, яким чином вони взаємодіють між собою, та який вплив мають на функціонування та ефективність управлінської системи підприємства.

3. У другому розділі дисертаційної роботи (стор. 63-89), автору доцільним було б розширити аналітичне дослідження сучасного стану діяльності підприємств. Це дозволило б глибше обґрунтувати актуальність запропонованих підходів до цифрової трансформації та стимулювання бізнес-розвитку.

4. Автор розглядає перелік стимулюючих факторів глобалізації та розвитку бізнесу України (п. 2.1 дисертації, стор. 78). Водночас у наведеній характеристиці не розкрито вектори впливу цих факторів, що ускладнює розуміння їх ролі у трансформаційних процесах бізнес-середовища.

5. Обґрунтовуючи напрями стимулювання процесів розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації (стор. 136-137), дисертанту необхідно було б також звернути увагу і на формування нормативно-правової бази, яка є важливою умовою ефективного впровадження цифрових перетворень у бізнес-середовищі. Зокрема, варто було б окреслити напрями вдосконалення регуляторного забезпечення цифровізації підприємницької діяльності.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вона є самостійним дослідженням з актуальної проблеми, розв'язання якої має вагоме значення для подальшого розвитку економіки.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертація Горового Олексія Ігоровича на тему: «Розвиток систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки України» є цілісною, завершеною науково-дослідною роботою, виконана на актуальну тему, містить теоретичні, методологічні та практичні розробки щодо вирішення прикладного завдання з розробки науково-методичних та науково-практичних рекомендацій спрямованих на розвиток систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації.

Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість і логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо рішення поставлених завдань.

Аналіз змісту дисертаційної роботи, друківаних праць за темою дослідження дозволяє зробити висновок, що усі пункти наукової новизни, які заявлені, належним чином відображено у роботі. Дисертаційна робота за науково-теоретичним рівнем, практичною та науковою цінністю, основними результатами обґрунтованості, положеннями, за кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року; № 502 від 19.05.2023; № 507 від 03.05.2024), а її автор Горовий Олексій Ігорович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Євгенія БОЙКО